

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی مفهوم تعهد در نظام حقوقی ایران و فرانسه

آزاده احمدزاده

۱- کارشناس ارشد حقوق خصوصی

چکیده

اهمیت و جایگاه تعهدات و توافقات طرفین در قراردادهای و اثرات ایجاد شده از سوی آن، منجر به ایجاد انگیزه جهت مطالعه و مورد بررسی قرار دادن قانون مدنی دو کشور ایران و فرانسه گردیده و محقق سعی نموده، قانون مدنی فرانسه را که در سال ۲۰۱۶ و ۲۰۱۸ میلادی دچار اصلاحات گردیده با قانون مدنی امروز ایران قیاس نماید، قانون مدنی ایران اقتباسی از قانون مدنی فرانسه بوده و حال با توجه به تغییرات رخ داده در آن شایسته است تجدیدنظری در قانون مدنی ایران نیز رخ دهد، امروزه تعهدات جزء جدانشدنی روابط افراد با یکدیگر در راستای رفع نیازهایشان بوده و بخش اعظمی از امور روزمره ی آنها را در برمی گیرد، طریقه ی ایجاد تعهدات و نحوه ی ایفای آنها و در نهایت خاتمه دادن به آن در قانون مدنی دو نظام حقوقی مد نظر مورد بررسی قرار گرفته است، روش تحقیق این پژوهش جمع آوری اطلاعات از طریق مطالعه ی کتابخانه ای بوده است.

کلمات کلیدی: تعهد، قرارداد، قانون مدنی.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مقدمه

تعهدات در قالب قراردادهای در زندگی آحاد مردم ایفای نقش نموده و از این جهت که برای آنها ایجاد حق و تکلیف و مسئولیت می نماید حائز اهمیت می باشد.

در بیان کلی تعهدات به مجموعه ای از وظایف اشاره دارد که یک فرد یا گروه در قبال طرف مقابل دارا بوده و مکلف به ایفای آن می باشد.

تعهدات به صورت رسمی و یا غیر رسمی در بستر قراردادهای، توافقنامه ها، سندهای قانونی و یا تعهدات شخصی ایجاد می گردند. تعهدات یک پدیده ی مهم اجتماعی را میان افراد در قبال یکدیگر رقم زده که افراد را متعهد و ملزم به انجام آنچه پذیرفته اند می نماید، تعهدات ممکن است در موارد گوناگونی از جمله روابط شخصی، تحصیلات، محیط کاری و مشاغل، مسائل حقوقی و قراردادهای ایجاد گردیده و برای طرفین ایجاد مسئولیت نماید.

تعهدات می توانند به عنوان یک الگوی رفتاری و معیاری و ملاکی جهت ایجاد اعتماد و اطمینان میان افراد در جامعه به ایفای نقش پرداخته و میتوان با به کارگیری و بهره مندی از تعهدات اعتماد میان افراد و ایجاد بستری جهت همکاری آنها روابط افراد را تقویت نمود.

جایگاه تعهدات در زندگی افراد هرگز از بین نرفته ، چه بسا با گسترش فناوری ها و افزایش ارتباطات و نیاز به تعاملات میان افراد هرچه پررنگ تر گردیده است.

۱-۱ مفهوم تعهد

واژه ی “obligation” در نظام حقوقی ایران به معنای تعهد شناخته شده که تکلیف مدنی و مالی دانسته شده است (دیلمی، ۱۳۹۸، ۲۶۹) ارکان ایجاد تعهد در نظام حقوقی ایران ناشی از قراردادی است.

باشنیدن کلمه ی تعهد چه چیزی در ذهن شما مجسم می شود؟

در دیدگاه عمومی با بیان کلمه ی تعهد، انجام عملی تصور می شود که پیش تر در مورد آن توافق صورت گرفته است، در صورتی که تعهد میتواند منع از انجام کاری باشد به عنوان مثال: توافقی میان فرزند و والدین صورت گرفته که کودک در ایام امتحانات درسی خود از وسایل الکترونیک استفاده ننماید (تعهد به ترک فعل) و یا تعهدات ناشی از قوانین و خارج از توافقات که مبنی بر مسئولیت اشخاص در قبال ضرر و آسیب رساندن به دیگران می باشد ، به عنوان مثال: در صورت سقوط نمای ساختمان بر روی اتومبیل ، ساکنین ساختمان موظف به جبران خسارت های مالک اتومبیل آسیب دیده بوده و این تعهد به حکم قانون می باشد. تعهدات ناشی از انعقاد قرارداد، تعهدات قراردادی و تعهدات ناشی از قانون، الزامات خارج از قرارداد، تعهدات غیر قراردادی و یا مسئولیت مدنی نام دارند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

تعهد یکی از مهمترین اصطلاحات به کار برده شده در علم حقوق بوده، که همواره حقوقدانان در پی ارائه تعریفی از آن می باشند، از جمله تعاریف بیان شده برای این عنوان می توان به تعاریف به شرح زیر اشاره نمود.

انستیتوت ژوستنن : تعهد، پیوندی حقوقی است که توسط آن الزاما باید بنابر قانون مراکز شهری مان چیزی را به شخصی پرداخت کنیم. (فیلیپ لوی کاستادلو، ۱۳۸۶، ۴۷)

ناصر کاتوزیان : رابطه حقوقی است که به موجب آن شخصی در برابر دیگری مکلف به انتقال و تسلیم مال یا انجام دادن کاری می شود، خواه سبب ایجاد آن رابطه عقد باشد یا ایقاع یا الزام قهری. (کاتوزیان، ۱۳۸۹، ۷۱)

مهدی شهیدی: تعهد در تعریف مصدری: عهده گرفتن انجام یا ترک عملی در برابر دیگری، خواه در برابر عوض باشد یا نباشد. تعهد در اسم مفعولی: وظیفه حقوقی که قانونا بر عهده شخص متعهد ثابت می شود که در صورت خودداری از انجام آن، به تقاضای متعهدله و به وسیله مرجع قضایی، ملزم به انجام آن خواهد شد. (شهیدی، ۱۳۹۶، ۴۲)

محمد جعفر جعفری لنگرودی: یک رابطه حقوقی که به موجب آن شخص یا اشخاص معین، نظریه اقتضاء عقد یا شبه عقد یا جرم یا شبه جرم و یا به حکم قانون ملزم به دادن چیزی یا ملکف به فعل یا ترک عمل معینی به نفع شخص یا اشخاص معین می شوند. (جعفری لنگرودی، ۱۳۹۷، ۱۷۱)

سید حسن امامی: تعهد مصدر باب تفاعل است و از کلمه عهد به معنی بستن مشتق می باشد و اصطلاحا جنبه منفی یا مادیونیت و بر عهده داشتن است که از عقد حاصل می شود بنابراین عقد سبب ایجاد تعهد و تعهد مسبب آن است. (امامی، ۱۳۹۴، ۲۰۴)

خلیل خدری: رابطه ی حقوقی است که به موجب آن شخصی در برابر دیگری مکلف به انتقال و تسلیم مال یا انجام دادن کاری می شود خواه سبب ایجاد آن رابطه عقد باشد یا الزام قهری. (خدری، ۱۳۹۷، ۲۶-۲۷)

۱-۲ اقسام تعهد در نظام حقوقی ایران

نظام حقوقی ایران، تلفیقی از قواعد فقهی و اسلامی، عرف جامعه و اقتباسی از قوانین فرانسه می باشد. شرعی بودن قوانین و انطباق آنها با احکام الهی جزء جدانشدنی شرایط تصویب قوانین می باشد. اقسام تعهد در نظام حقوقی ایران به شرح زیر می باشد.

- ۱) تعهد تبعی
- ۲) تعهد انتقال
- ۳) تعهد اصلی
- ۴) تعهد به نفع ثالث
- ۵) تعهد به ضرر ثالث
- ۶) تعهد طبیعی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- ۷) تعهدجائز
- ۸) تعهد تضامنی
- ۹) تعهد غیر عقدی
- ۱۰) تعهد نفقه
- ۱۱) تعهد معلق
- ۱۲) تعهد فعل موهوم
- ۱۳) تعهد یک طرفی
- ۱۴) تعهد مواظبت و محافظت
- ۱۵) تعهد قانونی
- ۱۶) تعهد متناوب
- ۱۷) تعهد غیرقانونی
- ۱۸) تعهد مدنی

۱-۳ اقسام تعهد در نظام حقوقی فرانسه

با این وجود که امور انسانی از جهات بسیاری به هم تشابه دارند، ولی نباید فرهنگ ها و اندیشه های متفاوت آن ها با یکدیگر را نادیده گرفته، لذا باید در نظر گرفته شود که انسانها در پی رفع مشکلات خود از راه حل های متفاوت و متنوعی استفاده می کنند. روش ایجاد قوانین و حل و فصل مسائل حقوقی کشورها باهم مغایرت داشته ولی با این وجود در برخی مسائل بی شباهت به یکدیگر نیستند.

قانون مدنی ایران اقتباسی از قانون مدنی فرانسه بوده ولی با این وجود تفاوت های با آن دارد زیرا که اصول فقهی و احکام الهی و عرف و عادات سرزمینی در وضع آن در نظر گرفته شده است و مقننین و تصویب کنندگان قانون مدنی با توجه به تمامی مسائل حاکم بر جامعه و طبق اصول و ضوابط سازگار با کشور ایران، قانون مدنی را وضع کرده اند. حال با توجه به نکات ذکر شده در شرح فوق به بررسی اقسام تعهد در نظام حقوقی فرانسه با نگاهی به قانون مدنی اصلاحیه ۲۰۱۶ میلادی میپردازیم.

قانون مدنی فرانسه در فصل اول، باب چهارم (قواعد عمومی تعهدات) به شرح اقسام تعهدات (مفاد قانونی ۱۳۰۴ الی ۱۳۲۰) پرداخته است. در ذیل اقسام تعدات ذکر شده در قانون مدنی فرانسه را با توجه به اصلاحیات انجام شده در سال ۲۰۱۶ ذکر مینمایم.

تعهد معلق (مشروط): تعهدات معلق، شرط تعلیقی است اعم از آنکه تعلیق در ایجاد آن باشد یا انحلال آن (پاکباز، ۱۴۰۱، ۴۴۳)

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

تعهد موجد: تعهد هنگامی موجد است که موعد اجرای آن تا زمان وقوع یک رویداد آتی و قطعی به تعویق افتاده باشد، حتی اگر تاریخ آن رویداد نامعلوم باشد.

تعهد مجموعی: عهد مجموعی، تعهدی است دارای چندین موضوع باشد و ذمه ی متعهد فقط با ایفای همه ی آنها بری می شود.
تعهد تخییری: تعهد، زمانی تخییری است که چندین موضوع داشته باشد و ذمه ی متعهد با ایفای یکی از آنها بری شود.
تعهد اختیاری (بدلی): در تعهد اختیاری، فقط متعهد حق انتخاب داشته و این حق را نمی توان برای متعهدله در نظر گرفت(همان، ۴۷۱).

تعهد تضامنی: تعهد تضامنی به معنای پاسخگویی جهت تعهد عهده دار شده توسط دیگری می باشد.

۱-۲ شرایط ایجاد تعهد

با بررسی قوانین مدنی ایران و فرانسه می توان به این موضوع اشاره نمودکه، منشأ همه ی تعهدات قانون است.(جرعه نوش، ۱۳۹۵، ۲۴)

جدول شماره ۱

ارکان ایجاد تعهد	
قانون مدنی ایران	قانون مدنی فرانسه
۱- قرارداد (توافق طرفین)	۱- عقد
۲- ضمان قهری (الزامات خارج از قرارداد / مسئولیت مدنی)	۲- شبه عقد
	۳- جرم
	۴- شبه جرم
	۵- قانون

۱-۳ شرایط سقوط تعهد

پس از بوجود آمدن تعهدات، ایفای به آنها برای طرفین الزام آور بوده وسقوط آن فقط در بستر قوانین و یا توافق طرفین(اقاله) امکان پذیراست.

تزلزل تعهدات منجر به برهم خوردن نظم عمومی گشته لذا قوانین از اجرای آنها حمایت و مانع برهم خوردن تعهدات میگردد، مگر در مواردی که در قانون پیشی بینی شده است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۳-۱-۱ اسباب سقوط تعهدات در قانون مدنی ایران:

تعهد پس از ایجاد ممکن است طبق ماده ۲۴۶ قانون مدنی به یکی از سبب های مذکور ساقط شود.

۱- به وسیله وفای به عهد:

تعهد به هدف اجرای آن شکل میگیرد (علی آبادی، ۱۳۸۸، ۳۱۱) لذا وفای به عهد یکی از موارد اسباب سقوط تعهد در قانون مدنی ایران نام برده شده است، اجرای تعهد یکی از ساده ترین روش های سقوط تعهد است (شهیدی، ۱۳۹۷، ۲۰). ماهیت حقوقی ایفای تعهد واقعه ی حقوقی ارادی (بیات، ۱۴۰۱، ۱۵۹) بوده، و این اجرای تعهد باید در چارچوب قوانین و شرع باشد. آنچه که میان طرفین توافق گردیده و تعهد را بوجود آورده باید اجرا و عملی گردد، مگر مخالف قوانین، نظم عمومی و شرع باشد، اجرای تعهدات دارای ضمانت اجرا بوده و در صورت تخلفی از عمل به تعهدات مراجع قضایی متعد را ملزم به انجام تعهد در قبال متعده مینماید.

۲- به وسیله اقاله:

از دیگر اسباب سقوط تعهدات در قانون مدنی ایران به اقاله اشاره شده است. اقاله در لغت به معنای، اسقاط و رفع است و در اصطلاح شرع، رفع بیع سابق است. (تهانوی، ۱۹۹۶، ۲۴۱) اقاله یکی از راه های انحلال عقود مالی همچون بیع بوده که طی تراضی طرفین پس از وقوع عقد آن را برهم بزنند، اقاله از لحظه ایجاد از تداوم آثار تعهدات جلوگیری و آثار پیشین را اعاده می نماید. (علی آبادی، ۱۳۸۱، ۳۳۳)

۳- به وسیله ابراء:

در ماده ی ۲۸۹ قانون مدنی به ابراء به عنوان یکی از دلایل اسقاط تعهد اشاره شده است. ماهیت ابراء را می توان ایقاع لازم دانست. (جعفری لنگرودی، ۱۳۹۷، ۳) ابراء در عمل منجر به سقوط متعده به است از عهده متعهد (جعفری لنگرودی، ۱۳۸۲، ۲۴) بخشیدن و چشم پوشی نمودن از دین توسط داین و انصراف از دریافت طلب خود ابراء و یکی از اسباب سقوط تعهد است.

۴- به وسیله تبدیل تعهد:

تبدیل تعهد را می توان اسقاط تعهد پیشین و تبدیل آن به تعهدی جدید تعریف نمود (مومنی، ۱۳۹۶، ۶۰۳) تبدیل تعهد به سه شکل ذیل امکان پذیر است (جعفری لنگرودی، ۱۳۸۵، ۱۱۴)

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۱- با تبدیل متهدبه

۲- با تبدیل داین

۳- با تبدیل مدیون

تبدیل تعهد دارای شروطی به شرح ذیل است.

۱- رضایت طرفین جهت تبدیل تعهدات و عدم اکراه آنها.

۲- عدم اجرای تعهد اولیه و صحیح بودن آن.

برای تبدیل تعهد به تعهد جدید باید یکی از ارکان های ذیل متفاوت باشند (مهری، ۱۴۰۰، ۱۲۲) در غیر این صورت تعهد جدیدی

بوجود نخواهد آمد.

۱- موضوع دین

۲- سبب دین

۳- متعهد

۴- متعهدله

۵- به وسیله تهاتر:

در توصیف مفهوم تهاتر می توان بیان نمود که تهاتر عبارت است از تساقط دو دین یا دو مجموع دیونی که دو شخص در برابر

یکدیگر بر عهده دارند تا میزان کمترین آن دو (شهیدی، ۱۳۹۷، ۱۷۱)

در ماده ی ۲۹۴ قانون مدنی ایران اشاره شده است به احکام تهاتر و آن را سببی از اسباب سقوط اعهدات نام برده است.

شایان ذکر است به این مهم اشاره نمود که سقوط تعهد توسط تهاتر آن بخش از تعهدات را ساقط می نماید که طرفین در آن بخش

به طور مساوی و با داشتن شروطی لازم همچون اتحاد اجناس از حیث موضوع، اتحاد زمان تادیه و اتحاد وصف به یک دیگر مدیون

بوده، لذا طرفین در صورت بدهکاری بیشتر همچنان متعهد به پرداخت هستند.

۶- به وسیله مالکیت ما فی الذمه:

برای شرح این عنوان می توان پسری را مثال زد که به پدر خود مدیون بوده حال پس از فوت پدر، پسر مالک ترکه ی او اعم از

دیون و اموال است.

حال پسر مالک مافی الذمه خود گردیده. (جعفری لنگرودی، ۱۳۹۷، ۶۲۷)

حال با این انتقال تعهد پسر نسبت به پرداخت دین به پدر ساقط گردیده.

۳-۱-۲ اسباب سقوط تعهدات در قانون مدنی فرانسه اصلاحیه ۲۰۱۶

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

قانون مدنی فرانسه در بخش سقوط تعهدات ماده ۱۲۳۴ قانون مدنی، ۹ سبب جهت سقوط تعهدات را نام برده که این موارد به شرح ذیل اند:

۱- به وسیله وفای به عهد

۲- به وسیله تبدیل تعهد

۳- به وسیله ابراء

۴- به وسیله تهاتر

۵- به وسیله مالکیت مافی الذمه

۶- به وسیله تلف مورد تعهد

۷- به وسیله بطلان یا فسخ

۸- به وسیله اثر شرط فاسخ

۹- به وسیله مرور زمان

ماده ی ۲۶۴ قانون مدنی ایران موارد سقوط تعهدات را از ماده ی ۱۲۳۴ قانون مدنی فرانسه اقتباس نموده است.

۱-۴ عدم ایفای تعهدات

هدف طرفین از انعقاد قرارداد چیست؟

آیا این عمل منطقی است که ساعت ها صحبت و بحث بر سر مفاد قراردادها انجام شده و توافق صورت گرفته و در نهایت عملی و اجرا نگردند؟

پاسخ هر دو سوال ما را به این می رساند که تحقق مفاد قراردادها و اجرا و عملی شدن آنها باید هدف اساسی طرفین جهت انعقاد قراردادها باشد.

حال اگر تعهدی توسط متعهدنادریده گرفته شود و این عدم ایفای تعهدات در شرایط اسقاط تعهد ذکر شده در بخش قبلی نبوده باشد، متعهدله چه اقداماتی باید انجام دهد؟

شایسته است در ابتدای پاسخ به این پرسش مطالب ذیل ذکر گردند:

تعهدات جهت اجرا و نمایان شدن آثار آنها و با هدف ایجاد حق و تکلیف میان طرفین منعقد می گردند.

قوانین هرگز از تزلزل قراردادها چشم پوشی نکرده و با نادیده گرفتن و یا ناقص کردن آن مقابله می کند.

تنبیه تخطی کنندگان و مجازات آنها یکی از راه حل های قانون جهت برپایی عدالت و نظم عمومی بوده و این امر هرگز قابل اغماض نمی باشد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

هنگامی که طرفین طی توافقات صورت گرفته و در چارچوب شرع و قانون خود را مکلف به انجام تعهداتی مینمایند، هرگز نباید از انجام آنها بدون ملاحظات منطقی و قانونی شانه خالی کنند.

لذا برهم زدن و یا نقص در انجام تعهدات ذکر شده در قراردادها برای طرفی که تعهد به نفع او بوده و حالا اجرانشده این حق را ایجاد می نماید، که الزام اجرای آن تعهد و جبران خسارت های وارده را از طرف نقض کننده ی تعهد مطالبه نماید. قانون مدنی ما از این اشخاص در ماده های ۲۲۱ الی ۲۲۹ حمایت کرده و طرفین قراردادها را ملزم مینماید به آنچه که تعهد کرده اند وفا کنند و در غیر این صورت از مجازات و جبران خسارت ها در امان نبوده و قانون از مجازات آنها درنگ نخواهد کرد.

۵-۱ منابع تعهد در قانون مدنی ایران

برای دستیابی به منشاء تعهدات در بستر نمایان شده ی قوانین به ویژه در قانون مدنی ایران ، باید به منابع قانونگذار از جمله آداب و رسوم ، اعتقادات مذهبی و هر آنچه که مورد توجه قانونگذار هنگام تهیه و تصویب قوانین گردیده توجه داشته و در نظر داشت که احکام شرعی و قواعد فقهی جزء جدانشدنی از قوانین می باشند .

در باب تاکید شارع مقدس به وفای به عهد میتوان به آیه ی ۳۴ سوره اسراء " وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ ۗ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا " ، "و عهد را به کاملی وفا دهید، چرا که عهد مسئولیتی دارد" اشاره نمود که این آیه تاکید دارد بر وفای به عهد و اشاره دارد بر الزام انجام تعهدات از سوی متعهدین.

منابع تعهد، سبب حقوقی ای هستند که تعهد را ایجاد می نمایند(السنهوری، ۱۳۸۲، ۳۴)، به عنوان مثال : منبع تعهد پرداخت نفقه زوج به زوجه عقد نکاح می باشد، در همین راستا قانون مدنی ایران همانند قانون مدنی فرانسه تعهدات را تحت عنوان عقود و تعهدات در اسباب تملک ذکر نموده است (امیری قائم مقامی، ۱۳۴۷، ۱۰۷-۱۰۶).

از جمله منابعی که در ایجاد و شکل دهی تعهدات نقش داشته ، قراردادها و توافقات اشخاص بوده که آنها را ملزم به اجرا و ایفای هرآنچه که تعهد نموده اند می کند.

منبع دیگری که قدرت ایجاد تعهد را دارا بوده قانون می باشد، که تحت عنوان ضمان قهری(الزاماتی که بدون قرارداد حاصل می شود) (کاتوزیان، ۱۳۹۸، ۳۵) در قانون مدنی ما توسط قانون گذار پیش بینی شده است.

۶-۱ منابع تعهد در قانون مدنی فرانسه اصلاحیه ۲۰۱۶

از تغییرات رخ داده در قوانین انتظار می رود نیاز های جامعه ی هدف خود را بهتر شناخته و در راستای رفع آنها بکوشد، اصلاحات همواره باید در راستای بهتر شدن بوده و رضایت عموم را به همراه داشته باشد.

اصلاحات رخ داده در قوانین فرانسه در سال ۲۰۱۶ منجر به ایجاد تحولات و پیشرفت چشم گیری در بخش حقوق قراردادها بوده است(حسینعلی زاده طولش، ۱۴۰۱، ۱۲).

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

ایجاد تعهد برای اشخاص در قوانین فرانسه به دو صورت ارادی و توافقی (تعهدات قراردادی) و یا اجباری و به حکم قانون (تعهدات غیر قراردادی یا مسئولیت مدنی) رخ می دهد.

جدول شماره ۲

منبع تعهد	ماده قانونی	شرح ماده
اعمال حقوقی	۱۱۰۰-۲	اظهار اراده ای هستند که به منظور ایجاد آثار حقوقی مد نظر قرار می گیرند و ممکن است قراردادی یا یک طرفه (ایقاع) باشند.
وقایع حقوقی	۱۱۰۰-۲	اقدامات یا رویدادهایی که قانون بر آنها آثار حقوقی مترتب می کند.

به طور کلی اقسام منابع تعهدات ذکر شده در قانون مدنی فرانسه به شرح ذیل می باشد:

۱- قرارداد

۲- مسئولیت خارج از قرارداد

۳- اداره مال غیر

۴- ایفای ناروا

۵- دارا شدن ناعادلانه

۶-۱-۱ نقش اراده در ایجاد تعهد

اراده و خواسته ی افراد برای ایجاد آثار حقوقی در چارچوب انعقاد قراردادها نمایان گردیده و تعهدات آنها در مفاد قرارداد منعقد می بین طرفین شکل می گیرد.

واضح و مبرهن است که در پی انعقاد عقود و ایجاد تعهد و تکلیف، حقی هم برای اشخاص بوجود می آید.

قوانین همواره از اشخاص و حقوق آنها در قراردادها حمایت نموده و قراردادهای منعقد بر خلاف آنها و جاهت قانونی ندارند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

با وجود اینکه اصل آزادی ارادها در قانون مدنی فرانسه (طبق ماده ۱۱۰۲) محترم شمرده شده است، با این حال قراردادهای نمیتوانند محل نظم عمومی بوده و احساسات جامعه را جریحه دار نمایند.

طرفین در هنگام انعقاد قرارداد آگاه به این موضوع هستند که عدم ایفای تعهداتشان برای طرفین دیگر، ایجاد حق جهت پیگیری آن موضوع را در مراجع ذی صلاح می نماید.

تعهدات قراردادی در قانون مدنی فرانسه از ماده ۱۱۳۴ آغاز و به ماده ۱۱۵۵ ختم و به عنوان اثر تعهدات نامگذاری گردیده. (نویسنده، ۱۳۹۷، ۲۲۴)

۶-۱-۲ نقش قانون در ایجاد تعهد

حقوقدان فرانسوی در راستای برقراری عدالت اجتماعی و نظم عمومی و جلوگیری از بروز خسارت های بدون جبران، اقدام به پایه گذاری حق جبران خسارت (نویسنده، ۱۳۹۷، ۲۲۴) نمودند.

حق جبران خسارت این امکان را به شهروندان میدهد که در صورت بروز خسارت از سوی اشخاص دیگر، آنها را ملزم به جبران ضرر و زیان های وارده نموده به صورتی که انگار هیچ خسارتی رخ نداده و همه چیز به حالت اولیه خود بازمی گردد. در ماده ۱۲۴۰ قانون مدنی فرانسه (اصلاحیه ۲۰۱۶) عنوان گردیده که، ورود خسارت به دیگران موجب تکلیف جهت جبران آن می باشد.

تعهدات غیر قراردادی در قانون مدنی فرانسه از ماده ۱۳۷۰ آغاز و به ماده ۱۳۸۶ ختم می شود، به انضمام قوانین مرتبط با مسئولیت ناشی از کالاهای ناقص و معیوب در (۱۸) بند.

نتیجه گیری

تعهدات اغلب در چارچوب قراردادهای در زندگی انسان ها نقش ایفا نموده و از این رو جایگاه مهمی را به خود در فرآیند وضع قوانین اختصاص داده است.

در ذیل به بررسی اهمیت و نقش قراردادهای و تعهدات در زندگی انسان ها و جایگاه قراردادهای در قانون مدنی ایران و فرانسه می پردازیم:

اهمیت و نقش قراردادهای و تعهدات :

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

ایجاد روابط حقوقی: قراردادهای و تعهدات، امکان ایجاد روابط حقوقی بین افراد را فراهم مینماید، این روابط می‌تواند شامل تعهدات مالی، تجاری، کاری، خانوادگی و غیره باشد، به عنوان مثال، یک قرارداد کار باعث برقراری رابطه حقوقی بین کارفرما و کارمند می‌شود.

تنظیم حق و تکلیف: قراردادهای و تعهدات، حق و تکلیف طرفین را تنظیم نموده و آن‌ها را در یک رابطه‌ی حقوقی قرار میدهد. در یک قرارداد، حقوق و تعهدات طرفین به صورت کتبی و مشخص ذکر می‌شوند و این امر باعث اطمینان حقوقی طرفین می‌شود. حفظ نظم عمومی: قراردادهای و تعهدات، نقش مهمی را در راستای حفظ نظم عمومی دارا بوده و با وجود قراردادهای، افراد می‌توانند به صورت مشروع و با اعتماد و اطمینان بیشتری به روابط خود عمل کنند، این موضوع به ایجاد پایداری و اعتماد در جامعه کمک می‌کند.

حل اختلافات: در صورت بروز اختلافات و نارضایتی‌ها بین طرفین، قراردادهای برای حل و فصل این اختلافات چاره ساز بوده و در واقع، قراردادهای معیاری مشخص برای تعیین حقوق و تعهدات طرفین در صورت وقوع اختلافات فراهم می‌کنند.

جایگاه قراردادهای در قانون مدنی ایران و فرانسه

در قانون مدنی ایران و فرانسه، قراردادهای به عنوان یکی از اصلی‌ترین ابزارهای حقوقی در نظام حقوقی این دو کشور مورد توجه قرار گرفته‌اند. در هر دو کشور، قراردادهای بر اساس توافق طرفین و تحت تأثیر اصول عقد و تعهد قرار می‌گیرند، در قانون مدنی ایران، قراردادهای بر اساس تقسیم‌بندی‌های مختلفی مانند قراردادهای مشروع، قراردادهای نامشروع، قراردادهای تکراری و غیره مورد بررسی قرار می‌گیرند.

قانون مدنی ایران به تعهدات طرفین در قراردادهای اهمیت زیادی می‌دهد و تلاش می‌کند تا حقوق و تعهدات طرفین را حفظ کند و در صورت نقض این تعهدات، تبعات قانونی قرارداد را در نظر بگیرد.

در قانون مدنی فرانسه نیز قراردادهای جایگاه مهمی دارند. قانون مدنی فرانسه به تعهدات طرفین در قراردادهای توجه ویژه‌ای داشته و اصول مهمی مانند اصل آزادی را در قراردادهای تأیید می‌کند. این اصل به طرفین قرارداد امکان می‌دهد تا به طور آزادانه و بر اساس توافق خود تعهداتشان را تعیین کنند و در صورت نقض تعهدات، تبعات قانونی قرارداد را در نظر بگیرند.

به طور کلی، در هر دو قانون مدنی ایران و فرانسه، قراردادهای به عنوان ابزاری مهم در تنظیم روابط حقوقی و تعهدات افراد مورد توجه قرار می‌گیرند و تلاش می‌شود تا پابندی به تعهدات قراردادی حاکم باشد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مراجع

منابع فارسی :

کتاب ها:

۱. امامی، سیدحسن، (۱۳۹۴)، حقوق مدنی، ۱، چاپ سی و ششم، تهران، انتشارات اسلامی.
۲. امیری قائم مقامی، عبدالمجید، (۱۳۴۷)، حقوق تعهدات نظریه کلی تعهدات قانون مدنی با بررسی امکان رسوخ راه حل های جدید از حقوق تعهدات آلمان و سویس و فرانسه در حقوق ایران، ۱، چاپ دوم، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
۳. بیات، امین، (۱۴۰۱)، حقوق مدنی نموداری همراه با قانون مدنی نموداری و قوانین خاص مرتبط، چاپ دوم، تهران، نشر چتر دانش.
۴. پاکباز، سیامک، (۱۴۰۱)، شرح قانون مدنی فرانسه، چاپ سوم، تهران، نشر میزان.
۵. جرعه نوش، مجتبی، (۱۳۹۵)، مبانی حقوق مدنی اعمال حقوقی و تعهدات، چاپ اول، تهران، نشر دادآفرین.
۶. جعفری لنگرودی، محمدجعفر، (۱۳۸۲)، فرهنگ عناصر شناسی حقوق مدنی حقوق جزا، چاپ اول، تهران، گنج دانش.
۷. جعفری لنگرودی، محمدجعفر، (۱۳۸۵)، الفارق دائرة المعارف عمومی حقوقی، ۴، چاپ اول، تهران، نشر گنج دانش.
۸. جعفری لنگرودی، محمدجعفر، (۱۳۹۷)، ترمینولوژی حقوقی، چاپ سی ام، تهران، نشر گنج دانش.
۹. حسینی زاده طولش، مهدی، (۱۴۰۱)، تعهدات در قانون مدنی فرانسه به همراه یادداشت هایی از حقوق تعهدات ایران، چاپ اول، تهران، نشر مجد.
۱۰. خدری، خلیل، (۱۳۹۷)، اصل لزوم در اعمال حقوقی و نحوه اعمال تعهدات قراردادی، چاپ اول، تهران، نشر صالحیان.
۱۱. سنهوری، عبدالرزاق، (۱۳۸۴)، دوره حقوق تعهدات، مترجم دادمرزی، سیدمهدی؛ دانش کیا، محمدحسین، ۲، چاپ اول، قم، نشر دانشگاه قم.
۱۲. شهیدی، مهدی، (۱۳۹۶)، حقوق مدنی تشکیل قراردادها و تعهدات، ۱، چاپ سیزدهم، تهران، نشر مجد.
۱۳. شهیدی، مهدی، (۱۳۹۷)، سقوط تعهدات، ۵، چاپ دوازدهم، تهران، نشر مجد.
۱۴. علی آبادی، علی، (۱۳۸۱)، ایجاد و اسقاط تعهدات ناشی از عقد در حقوق اسلامی، چاپ اول، تهران، نشر دانشگاه تهران.
۱۵. فیلیپ لوی، ژان؛ کاستادلو، آندره، (۱۳۸۶)، ترجمه رسول رضایی، چاپ اول، تهران، نشر مهر و ماه.
۱۶. کاتوزیان، ناصر، (۱۳۸۹)، حقوق مدنی نظریه عمومی تعهدات، چاپ پنجم، تهران، نشر میزان.
۱۷. کاتوزیان، ناصر، (۱۳۹۸)، الزام های خارج از قرارداد مسئولیت مدنی، ۱، تهران، نشر گنج دانش.
۱۸. مهری، هژیر، (۱۴۰۰)، نگرشی نو در ماهیت و آثار نهاد تبدیل تعهد در حقوق ایران و مطالعه تطبیقی آن با حقوق مصر و فرانسه و مقایسه با نهادهای مشابه، تهران، نشر ملومه.
۱۹. مومنی، سیدمصطفی، (۱۳۹۶)، محشای قانون مدنی، چاپ اول، تهران، نشر کتاب آوا.
۲۰. نوین، پرویز، (۱۳۹۷)، حقوق مدنی تطبیقی ایران-فرانسه-انگلستان به انضمام تاریخ حقوق از روم باستان تا زمان حاضر، چاپ اول، تهران، نشر گنج دانش.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مقالات:

۲۱. دیلمی، احمد، (۱۳۹۸)، کالبدشناسی مفهوم تعهد، نشریه دانشنامه های حقوقی، ۴.

منابع عربی:

۲۲. تهانوی، محمد علی بن علی، (۱۹۹۶)، موسوعه کشف اصطلاحات الفنون و العلوم، بیروت-لبنان، مکتبه لبنان ناشرون.